

บทคัดย่อ

โครงการการพัฒนาอาชีพเสริมให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในพื้นที่จังหวัดน่าน ด้วยเทคโนโลยีการเลี้ยงแกะสู่การเป็นชุมชนเกษตรที่ยั่งยืน ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) เป็นระยะเวลา 2 ปี (กันยายน 2562 ถึง กันยายน 2564) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าและการตลาดสำหรับเนื้อแกะและผลิตภัณฑ์จากแกะ พัฒนาเกษตรกรรายย่อยให้มีความรู้และทักษะในการเลี้ยงแกะโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม พัฒนาผลิตภัณฑ์จากเนื้อแกะและยกระดับของเกษตรกรเพื่อเป็นผู้ประกอบการ โครงการฯ ได้ครอบคลุมการพัฒนาภาคความร่วมมือทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของกิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุนตลอดห่วงโซ่คุณค่า การศึกษาตลาดผลิตภัณฑ์จากแกะและการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเนื้อแกะ ผลการศึกษจนถึงปัจจุบันพบว่าได้มีการพัฒนากลุ่มเกษตรกรมากกว่า 40 ราย มีการให้เกษตรกรยืมแกะมากกว่า 200 ตัว ด้วยการถ่ายทอดความรู้ การเรียนรู้จากการดำเนินการจริง มีแกะเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ทำให้เกษตรกรเกิดทักษะและเรียนรู้การแก้ปัญหา ได้มีการคัดเลือกเกษตรกรแกนนำโดยพิจารณาจากเป้าหมาย การยอมรับเทคโนโลยี การถ่ายทอดความรู้ ผลการเลี้ยงและความตั้งใจ โดยพบว่าจนถึงปัจจุบันโครงการสามารถคัดเลือกเกษตรกรเป็นเกษตรกรแกนนำจำนวน 5 ราย นอกจากนี้จากการศึกษาตลาดความต้องการแกะ ทั้งตัวแกะมีชีวิตและผลิตภัณฑ์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการออกแบบทางความคิด และการระดมความคิดจากผู้เกี่ยวข้อง การสำรวจความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถามบุคคลทั่วไปจำนวน 455 ราย และการสำรวจความเห็นผู้บริโภคภายหลังสร้างการรับรู้รสชาติเนื้อแกะผ่านตลาดพื้นถิ่น ตลอดจนการอบรมเพื่อพัฒนาเกษตรกรเพื่อเป็นผู้ประกอบการ ในการศึกษาพบว่าตลาดผลิตภัณฑ์เนื้อแกะมีความเป็นไปได้ในจังหวัดน่านในรูปแบบที่มีมูลค่าจากการใช้สอยโดยตรง (direct use) มีอยู่ 4 รูปแบบ ได้แก่ ตลาดเมืองและร้านอาหาร ตลาดพื้นถิ่นที่มีความต้องการบริโภคเนื้อสด ตลาดเนื้อแกะแปรรูป และตลาดการท่องเที่ยวและศูนย์การเรียนรู้ และจากการสำรวจความเห็นภายหลังจากกลุ่มตัวอย่างได้บริโภคเนื้อแกะ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พอใจกับกลิ่นและรสชาติ และชาวบ้านสามารถยอมรับการซื้อเนื้อแกะทดแทนเนื้อวัวในราคาที่ยอมรับได้ ในด้านการปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ได้มีการผลิตเนื้อแกะมะแขว่นบรรจุในซองฟอยด์และกระป๋อง และมีการนำไปทดลองจำหน่ายในท้องตลาด มีการศึกษาความเป็นไปได้การนำแกะไปเชื่อมกับตลาดท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามปัญหาที่สำคัญของการแปรรูปผลิตภัณฑ์ คือ การขาดโรงฆ่ามาตรฐานสำหรับแกะ

โดยสรุปพบว่าโครงการนี้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาการเรียนรู้ของเกษตรกร การสร้างห่วงโซ่คุณค่าของการเลี้ยงแกะครบวงจร และมีแนวโน้มที่จะขยายผลจากความสามารถของตัวเกษตรกรเอง จากความเป็นไปได้ของตลาดและจากเครือข่ายความร่วมมือภายในจังหวัด

คำสำคัญ น่าน แกะ เกษตรกร ห่วงโซ่คุณค่า ตลาด ผลิตภัณฑ์เนื้อแกะ

The Alternative Career Development for Corn Farmer in Nan Province by Introducing Sheep Farming Technology to Become Sustainable Agricultural Community

Abstract

The project entitled “The alternative career development for corn farmer in Nan province by introducing sheep farming technology to become sustainable agricultural community” has been financially supported by The Thailand Science Research and Innovation (TSRI) for two years (September 2019 to September 2021). The objectives of this project were to i) study sheep product value chain and marketing, ii) to support knowledge and identify suitable system for small scale sheep farmer in Nan province through co-creation process iii) to develop the sheep meat prototype for market testing and iv) to enhance the farmers to be entrepreneur. The project has included the creating a network of cooperation with all related sectors throughout the value chain both primary and support activities, study of sheep product market, and develop the processing of sheep products. Currently, more than 40 small holder farmers were included in this project, with more than 200 sheep lent to farmers. A group of 5 farmer leaders were selected among farmers using sheep production efficiency, acceptance of knowledge transfers and intentions. Furthermore, by studying the market, demand for sheep and sheep meat products through activities such as design thinking and brainstorming workshops from stakeholders. The survey was conducted using direct interviewing of 455 samples with questionnaires and a post-consumer opinion survey of sheep meat taste perceptions through local markets. We found that the sheep meat product market as value from direct use in Nan province was possible divided into 4 forms as follows: 1) the city market and the restaurant, 2) local markets that demand fresh meat, 3) processed meat market, and 4) tourism and agricultural learning centre. It was found that most of the local people who experiencing sheep meat tasting were satisfied with its smell and taste. Indeed, they could accept the purchase of sheep meat substitute for beef if the price was reasonable. Regarding the development of prototype products, sheep meat mixed with makhwaen (*Zanthoxylum limonella*) foil or bottle package was produced and tested in the market. In addition, study of the feasibility of bringing the sheep farming to connect with the tourist market was also created. However, a major problem with product processing is the lack of standard slaughterhouses for sheep. In conclusion, the project was performed successfully by transferring the knowledge to farmers, creating a whole value chain of sheep production in small farm and this can be scaled up through the farmers’ capability, marketing channels and local networks in the future.

Keywords: Nan province, sheep, small holder farmers, value chain, marketing, sheep product